

Inventering av vegetation i Igeltjärnen vid Gåsgruvan, Filipstad

Hydrophyta
EKOLOGIKONSULT

Gustav Johansson, november 2016

Bakgrund

Igeltjärnen ligger i direkt anslutning till kalkbrottet Gåsgruvan några kilometer NO Filipstad (Figur 1). Tjärnen är påverkad av kalkbrytningen eftersom kalkkroppen fortsätter in under tjärnen. Enligt "Bergshanteringen i Filipstads Bergslag" (Anon, utan årtal), skulle Igeltjärnen under 1990-talet till största delen ha tömts på vatten men inga spår syns av detta. En eventuell utökning av kalkbrottet skulle dock göra att Igeltjärnen försvinner. En inventering av vegetationen i tjärnen för att kunna bedöma naturvärden har därför utförts av Hydrophyta Ekologikonsult på uppdrag av Tyréns.

Figur 1. Igeltjärnens läge vid Gåsgruvan NO Filipstad.

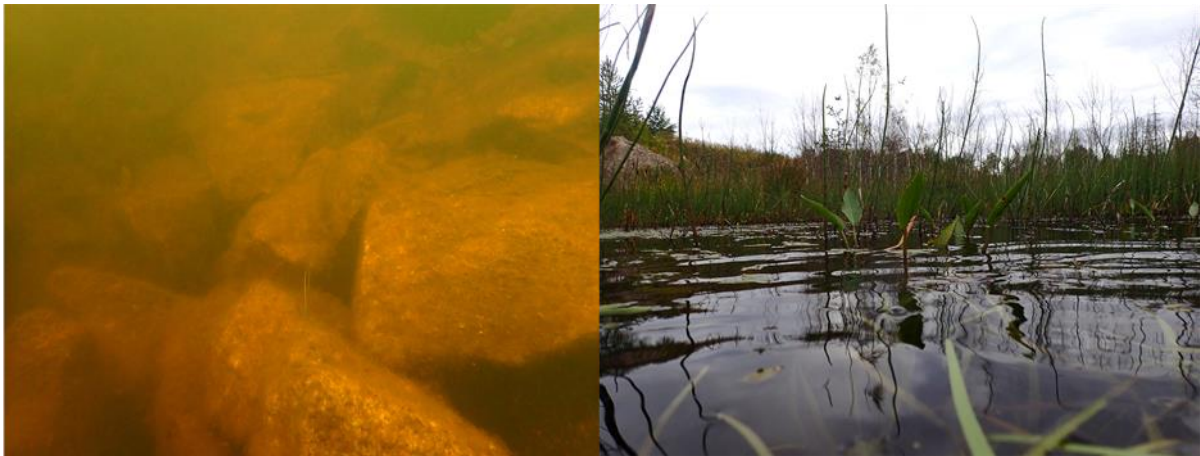
Metoder

Vegetationen i tjärnen inventerades genom snorkling och fridykning. Intressant vegetation förekom endast på grundare vatten (<1,5 m) tämligen nära stränderna varför snorklingen koncentrerades dit. Längre ut växte endast gul näckros och enstaka gäddnateplantor. Kransalger och osäkra arter samlades in och kontrollbestämdes på lab. Inventeringen genomfördes 8 september 2016 av Gustav Johansson, Hydrophyta Ekologikonsult.

Resultat och diskussion

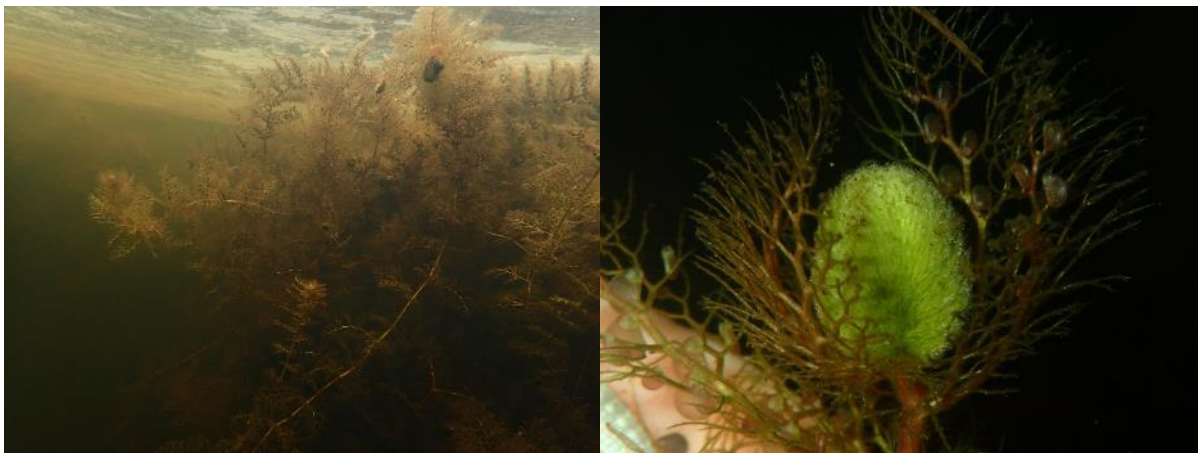
Tjärnens stränder bestod till större delen av gungfly som stupade närmast lodrätt vid vattenlinjen. Längs den nordöstra stranden har kanten delvis fyllts ut med grov sprängsten för att bära vägen. Även i sydöst finns en del utfyllningar, här dock av finare material. I söder är

botten något fastare ända in mot land. Bortsett från den östra strandens blockbotten har tjärnen annars en lös tämligen jämn dybotten. Inga djup mättes men maxdjupet uppskattas till ca 3 m.

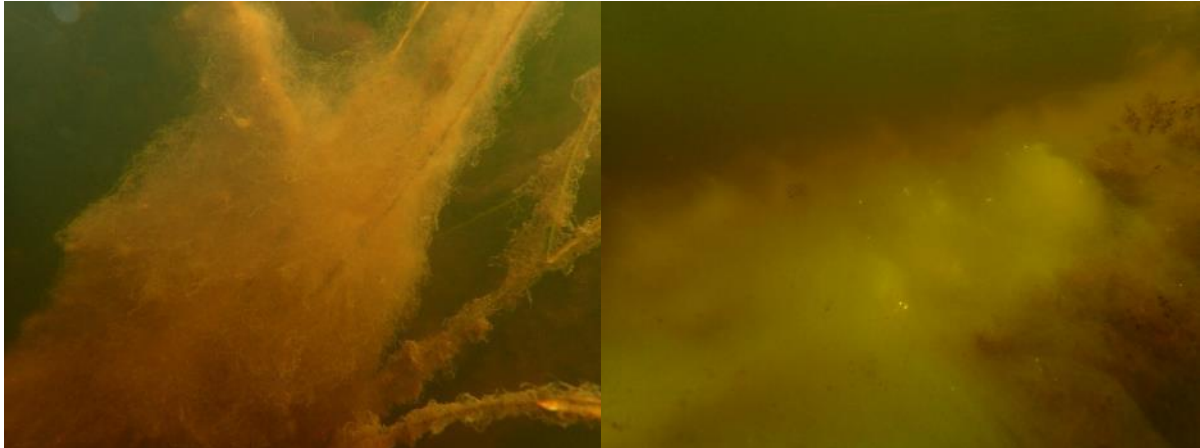

Den blockiga botten längs Igeltjärnens nordöstra strand och de grunda partierna i söder med svalting och sjöfräken.

Vegetationen dominerades av vattenbläddra som klädde de branta gungflykanterna nästan helt. Fläckvis var också gul näckros mycket vanlig och dessa två arter var de enda som förekom i tjärnens norra ände. Mot söder tillkom fler arter där gropnate och rostnate var de vanligaste och fläckvis bildade bestånd. Två taxa kransalger förekom i tjärnen. Glans- och mattslinka kan endast skiljas i fertilt tillstånd under tidig sommar och någon av, eller båda dessa arter förekom längs tjärnens östra strand. Papillsträfs växte fläckvis längs hela södra delens kanter. Kalkinkrusteringen var mycket ringa hos kransalgerna vilket kan tyckas märkligt i denna miljö där kalkhalten borde vara hög. Särskilt i norr, men även på andra ställen förekom rikligt med trådalger, både på vegetationen och i form av lösa moln. En total artlista ges i tabell 1.

Storvuxen vattenbläddra dominerade starkt i Igeltjärnen. Till höger en närbild av ett turion, en övervintringsknopp, hos arten och blad med fångstblåsor.

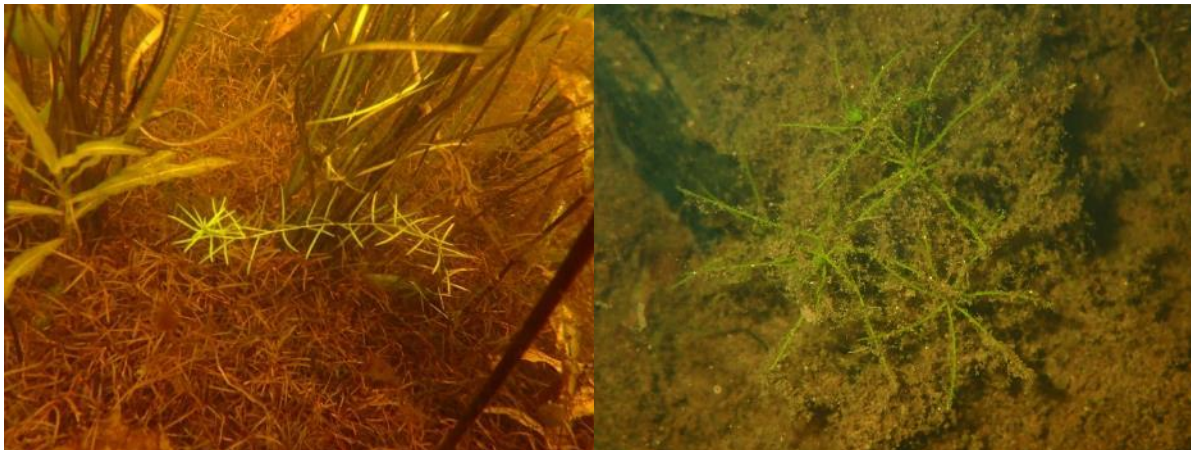
Här och var täckte stora mängder trådalger vegetationen och på andra ställen låg algerna i lösa moln.

Inga direkta helofytbälten förekom men här och var fanns ruggar av främst säv och, särskilt längs den östra stranden, även bladvass. I söder var sjöfräken tämligen vanlig och här växte även en del svalting. Under inventeringen noterades stora mängder årsyngel av mört och en hel del vuxen mört. Ett fåtal abborrar och ett årsyngel av gädda sågs också.

Tabell 1. Taxa av vattenvegetation som påträffades vid inventeringen i Igeltjärnen, 8 september 2016.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Förekomst
Helofyter		
<i>Schoenoplectus lacustris</i>	säv	vanlig
<i>Phragmites australis</i>	bladvass	vanlig längs östra stranden
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	svalting	vanlig i söder
<i>Equisetum palustre</i>	sjöfräken	vanlig i söder
Undervattensfanerogamer		
<i>Callitriche hamulata</i>	klolånke	enstaka i söder
<i>Nuphar lutea</i>	gul näckros	vanlig
<i>Nymphaea alba</i>	vit näckros	enstaka i söder
<i>Potamogeton alpinus</i>	rostnate	tämligen vanlig
<i>Potamogeton berchtoldii</i>	gropnate	tämligen vanlig
<i>Potamogeton natans</i>	gäddnate	tämligen vanlig
<i>Sparganium</i> sp.	någon igelknopp	tämligen vanlig
<i>Utricularia vulgaris</i>	vattenbläddra	dominerande
Kransalger		
<i>Chara virgata</i>	papillsträfsse	vanlig
<i>Nitella flexilis/opaca</i>	glans/mattslinke	vanlig längs östra stranden

Totalt påträffades alltså 10 taxa av undervattensvegetation i Igeltjärnen vilket är jämförelsevis ganska mycket för en så liten bergslagssjö. Inget av de taxa som påträffades kan betraktas som särskilt ovanlig. Något märkligt är att kransalgerna inte var mer förkalkade, något som kunde förväntas i den kalkrika miljö tjärnen ligger i. Under 2016 har flera bergslagssjöar i anslutning till kalkförekomster undersökts med avseende på kransalger. Förkalkade kransalger var ovanliga i de flesta av dessa. En av sjöarna som undersöktes i detta projekt var Kotjärnen, 300 m SO Igeltjärnen. Vegetationen här visade stora likheter med Igeltjärnens men med endast en liten mängd trådalger.

Klolanke ovan en matta av gropnate till vänster och papillsträfsa till höger.

Igeltjärnen är alltså kraftigt påverkad av gruvverksamheten. Utloppet är dessutom reglerat och naturligheten bedöms som måttlig. Trots påverkan finns goda möjligheter för vegetationen, som är riklig, och därmed skapas god livsmiljö för evertebrater och fisk. Den ekologiska funktionen bedöms därför som hög. Den kalkrika miljön skulle skapa förutsättningar för en så kallad *Chara*-sjö med ett flertal arter kalkgynnade sträfsa-arter. Denna sjötyp är mycket ovanlig i Bergslagen. Inga sådana arter påträffades dock och kransalgerna var mycket måttligt kalkinkrusterade. Rariteten bedöms på grund av detta som måttlig. Igeltjärnen visade sig hysa jämförelsevis många taxa av undervattensvegetation. Den spatiala diversiteten var också stor vilket gör att den totala diversiteten bedöms som hög. Sårbarheten bedöms som måttlig. Sammantaget bedöms naturvärdena i Igeltjärnen som påtagliga.

Referenser

Anon. (20??) Gåsgruvans kalkbrott, *Bergshanteringen i Filipstads Bergslag*.
<http://www.filipstadsbergslag.com/gruvor/persberg/gasgruvan.html>